ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΖΕΎΝΕΒ

Τοῦ ΜΕΧΜΕΤ ΣΑΔΙ

Ὁ Μεχμὲτ Σαδὶ εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Τούρκους ποιητάς. Παλαιὸς μαθητὴς τοῦ σχολείου Μουλκιὲ τῆς Κων)πόλεως δὲν ἄργησε νὰ δείξῃ τὸ ποιητικό του ταλέντο. Προτοφάνηκε στὴν ἐπιθεώρησῃ Σερβὲτ ἢ Ζανοὺν ὅπου ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτα του ποιήματα. Μὰ ὁ Σαδὶ ἂν καὶ ποιητὴς δὲν ὑστερεῖ καὶ ὡς διηγηματογράφος. Τὰ ἔργα του διακρίνει μιὰ νέα πνοή, μιὰ πνοὴ ἀνεξαρτησίας γιὰ τὴν πατρίδα του, πρᾶγμα ποὺ φόβισε τὸ Σουλτάνο καὶ τὸν ἐξόρισε στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, ἀπαγορεύοντας του καὶ νὰ τυπώσῃ τὰ ἔργα του. Ἀργότερα ὁ Σαδὶ μπόρεσε νὰ τυπώσῃ τὰ ἔργα του στὴ φιλολογικὴ ἐπιθεώρησῃ «Μουχζιτ».

Τὸ παρακάτω διήγημα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερά του, τὸ ἔγραψε σὰν βρισκόταν ἐξόριστος, σὲ κάποιο χωριό, στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς.

Π. Μ.

Τὸ χωριὸ κοιμόταν ἀκόμη. Ἡ ἀπότομες κορυφὲς τῶν βουνῶν διεγράφοντο στὸ γκρίζο καὶ ἥσυχο ὁρίζοντα. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε ἀκόμη ἀνατείλει.

Ἦταν ἕνα δροσερὸ μαγιάτικο πρωΐ. Τὰ καταπράσινα χόρτα ἔτρεμαν στὸ φύσημα ἑνὸς ἐλαφροῦ ζέφυρου καὶ ἡ ἀνατολὴ ἀρχιζε νὰ ροδίζῃ.

Μπρὸς σ' ἕνα κλειστὸ σταῦλο, στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ τὸν κάτασπρο ἀπὸ μιὰ λεπτὴ σκόνη ἀνακατεμένη μὲ ἄχυρα, πλάϊ σ' ἕνα μισοσπασμένο ἄροτρο, δυὸ βώδια χαιρετοῦσαν τὸ ξύπνημα τῆς αὐγῆς μ' ἕνα δυνατὸ μούγκρισμα καὶ τὰ κοκόρια ἀπ' τὴν πεδιάδα ἀρχιζαν νὰ τοὺς ἀπαντοῦν. Ὁ σκῦλος τοῦ βοσκοῦ μὲ τὸ κεφάλι χωμένο στὰ πόδια κοιμόταν βαθειά.

Ἡ Ζεϋνὲβ ἄνοιξε τὰ μάτια της καὶ τὸ ἄτονο βλέμμα της ἔπεσε στὰ πράγματα ποὺ τὴν τριγύριζαν. Τὸ χωματένιο πάτωμα ἦταν γεμάτο ἀπὸ ἀναρίθμητες μυῖγες κι' ἀπ' τὸ παράθυρο ποὺ τὰ σπασμένα τζάμια του ἀντικαταστοῦσαν κομμάτια χαρτιοῦ, γλυστροῦσε μιὰ ἀχτίδα καὶ χάϊδευε γλυκὰ τὸ χλωμὸ πρόσωπο τῆς Ζεϋνέβ. Ἔτριψε τὰ μάτια της μὲ τὰ χέρια της, σηκώθηκε καὶ βγῆκε στὴν αὐλή. Μιὰ ἀγελάδα καὶ μερικὲς μισοκοιμισμένες κατσίκες ποὺ στεκόντουσαν κοντὰ στὸν τοῖχο γύρισαν τὰ κεφάλια τους πρὸς αὐτὴ καὶ βέλασαν χαρούμενα. Ἡ Ζεϋνὲβ πῆρε δυὸ ξύλινους κουβάδες κι' ἔφυγε γιὰ τὴν πηγή. Περπάτησε μέσα στὰ ὑγρὰ χορτάρια ποὺ ἔβρεχαν τὰ πόδια της καὶ τὴν ἄκρη τοῦ φορέματός της, ὕστερα κατέβηκε μέσα στὰ βράχια ποὺ εἶταν ἡ πηγὴ καὶ σὰν γέμισε τοὺς κουβάδες της σήκωσε τὸ κεφάλι της κυττώντας τὰ ψηλὰ βουνά.

Ὁ ἥλιος μόλις εἶχε βγεῖ καὶ τὸ ποίμνιο τοῦ χωριοῦ γύριζε ἀπ' τὰ βοσκοτόπια ὅπου εἶχε περάσει τὴ νύχτα· στὴν ἡσυχία τοῦ Μαγιάτικου πρωΐνοῦ ἀντηχοῦσαν τὰ κουδουνάκια καὶ τὸ βέλασμα τῶν κατσικιῶν.

Σιγὰ-σιγὰ ἡ Ζεϋνὲβ ξανανέβηκε τὸ δρόμο. Ὕστερα κουρασμένη ἀπ' τὸ ἀνέβασμα ξαπλώθηκε κοντὰ σ' ἕνα θάμνο. Ἀπὸ τὶς καμινάδες τοῦ χωριοῦ ἔβγαιναν γαλάζιοι καπνοὶ κι' ἀνέβαιναν ὁλόϊσια στὴν ἥσυχη ἀτμοσφαίρα.

Ἡ Ζεϋνὲβ σκεφτόταν τὰ περασμένα· ἦταν μόλις εἴκοσι χρονῶν κι' ὅλη ἡ ζωή της δὲν τῆς ἔδινε τὴν ἐντύπωσι οὔτε μιᾶς ἡμέρας. Ἀπὸ μικρὴ ἤξερε ὅτι ἡ μητέρα της εἶχε πεθάνει φέροντάς την στὸν κόσμο κ' ἔτσι δὲν κατάλαβε ποτὲ τὴ μητρικὴ στοργή. Μιὰ μοχθηρὴ γρηὰ τὴν εἶχε ἀναθρέψει μὰ κι' αὐτὴ ὕστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια κοιμόταν στὸ μικρὸ κοιμητήριο τοῦ χωριοῦ ὅπου οὔτε ἕνα δένδρο δὲν ἔρριχνε τὸν ἴσκιο του. Ζοῦσε σὲ κείνη τὴν καλύβα ποὺ ἔμοιαζε περισσότερο μὲ τάφο παρὰ μὲ ἀνθρώπινη κατοικία μὲ τὸ μισογκρεμισμένο ταβάνι της καὶ τὸ γυμνὸ ἔδαφος· ζοῦσε ἐκεῖ μὲ τὰ δυό της ἀδέλφια καὶ τὸν πατέρα της ποὺ τὰ γερατειὰ τὸν ἔφερναν στὸν τάφο ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα.

Ὕστερα σηκώθηκε κι' ἄρχισε νὰ περπατῇ. Οἱ κουβάδες ὅμως ἦσαν τόσο βαρειοὶ ποὺ χρειάστηκε νὰ ξαναξεκουραστῇ κοντὰ στὸ κοιμητήριο. Ἀπὸ μακρυὰ ἐρχόταν ἕνα κοπάδι ποὺ τὸ φύλαγε ἡ μικρὴ Χατιτζᾶ· κι' ἡ Ζεϋνὲβ σκέφτηκε πόσο θὰ ἦταν ὄμορφο νὰ ξαναγίνῃ βοσκοπούλα ὅπως ἄλλοτε, σὰν ἦταν ὀκτὼ χρονῶν καὶ νὰ μὴ σκέπτεται πιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ τὸν ἀγαπημένο της Χασάν.

Ναὶ τὸν Χασάν! Ποιὸς ξέρει αὐτὴ τὴν ὥρα σὲ ποιὰ μακρυνὴ χώρα, βρισκόταν περιμένοντας γράμμα ἀπ' τὸ χωριό. Ἄλλοτε ἔβλεπε τὸν Χασὰν στὸ κοιμητήριο. Ξυπόλυτος μὲ τὸ ραβδί του στὸ χέρι καὶ τὸ ψωμί του στὸ ταγάρι τὸ κρεμασμένο στὸν ὦμο του, πήγαινε ἐκεῖ τὰ πρόβατα κι' ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μποροῦσαν νὰ συναντῶνται. Ἦταν ἐξάδελφός της κι' ἀρραβωνιάστηκαν, κατὰ τὴ συνήθεια ἀπὸ μικροί. Πόσο ἁπλοῖ ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἀρραβῶνες· στὸ σχισμένο φέσι τοῦ παιδιοῦ κρέμασαν ἕνα ὄμορφο μπουμπουκι καὶ στὸ κεφάλι τοῦ κοριτσιοῦ ἔβαλαν ἕνα μανιτῆλι μὲ χτυπητὰ χρώματα. Κι' ἀπὸ τότε οἱ δυὸ ἀρραβωνιασμένοι φύλαγαν τὰ πρόβατα τοῦ χωριοῦ κι' ὅλη μέρα βρισκόντουσαν μαζὶ στὸ ἠλιόλουστο κοιμητήριο.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν. Σὰν μεγάλωσε ὁ Χασὰν πῆγε στρατιώτης κι' ἔφυγε ἀπ' τὸ χωριό. Δὲν ἤξεραν ἀκριβῶς σὲ ποιὰ χώρα βρισκόταν· ἐκεῖνοι ποὺ γύριζαν ἀπὸ στρατιῶτες μιλοῦσαν γι' ὄμορφα χωριὰ περιτριγυρισμένα ἀπὸ κάμπους καὶ δάση. Μὰ μιλοῦσαν καὶ γιὰ μιὰ χώρα ἀπ' ὅπου δὲν γύριζε κανεὶς εὔκολα καὶ σὰν ἔλεγαν τ' ὄνομα αὐτῆς τῆς πολιτείας οἱ γέροι χάϊδευαν τὴ λευκὴ γενειάδα τους κι' ἡ γρηὲς κουνοῦσαν τὰ κεφάλια τους. Μιὰ χώρα μακρυνή, πολὺ μακρυνή· περνοῦσαν θάλασσες καὶ βουνὰ γιὰ νὰ φθάσουν ἐκεῖ. Ὁ ἀγροφύλακας ποὺ εἶχε χάσει σ' αὐτὴ τὴ χώρα καὶ τὰ τρία του παιδιὰ ἔλεγε πῶς ἦταν σωστὴ κόλαση.

Ἐξ μῆνες ἀργότερα ἦρθε γράμμα ἀπὸ τὸν Χασὰν ποὺ βρισκόταν σ' αὐτὴν τὴ χώρα· κι' ἡ Ζεϋνὲβ σκεπτόταν: «Ὅσοι πηγαίνουν ἐκεῖ δύσκολα γυρίζουν».

Ὁλόκληρο χρόνο τὰ γράμματα τοῦ Χασὰν ἐρχόντουσαν ταχτικὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν πολιτεία. Ἔγραφε πῶς ἕνας τρομερὸς ἥλιος τοῦ ἔκαιγε τὸ κεφάλι, πῶς τὰ πόδια τον βυθιζόντουσαν μέσα σὲ μιὰ καφτερὴ ἄμμο καὶ πῶς σὰν καθόταν κοντὰ σὲ κάποιο πουρνάρι θυμόταν τὸ δροσερὸ χωριό του.

Μὰ ἐδῶ καὶ δώδεκα μῆνες οὔτε γράμμα, οὔτε ἄνθρωπος φάνηκε ἀπ' αὐτὴ τὴ μακρυνὴ χώρα.

Τὰ μάτια τῆς Ζεϋνὲβ ἦσαν γεμάτα δάκρυα· ἔβλεπε τὸν Χασὰν νὰ κοιμᾶται στὸν ἴσκιο κάποιου δένδρου πάνω στὸ ἔδαφος ποὺ ἔκαιγε περιμένοντας ἕνα γράμμα ἀπ' τὴν ἀγαπημένη του. Τὸν ἔβλεπε ν' ἀγωνίζεται μέσ' τὴν ἀπελπισιὰ καὶ στὴν ἐγκατάλειψι.

Σήκωσε τοὺς κουβάδες της καὶ γύρισε ἥσυχα στὸ χωριό.

Μπρὸς στὴν φωτιὰ ὁ πατέρας της ἔπινε τὸν καφέ του καὶ τὰ μικρὰ ἔτρωγαν ψωμὶ μὲ σκόρδο. Ὁ γέρος τὴν κύτταξε μὲ καλοσύνη κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος στενοχωριόταν μὲ τὴ σιωπὴ τοῦ Χασὰν ποὺ ἦταν ἡ μόνη του ἐλπίδα. Συναντοῦσε πολλὲς φορὲς τὸν ἀγροφύλακα ποὺ εἶχε χάσει τὰ τρία παιδιά του στὴ φοβερὴ χώρα κι' ἐνῶ μιλοῦσαν ὁ ἀγροφύλακας κύτταζε μὲ λύπη τὴ Ζεϋνέβ.

Ὕστερα οἱ δυὸ πατέρες ἔκλαιγαν χωρὶς νὰ βγάζουν λέξι. Χλὲς τὸ βράδυ ἀκόμη μιλοῦσαν γιὰ τὴ μακρυνὴ αὐτὴ πολιτεία ἐνῶ πάνω ἀπ' τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ φύσαγε ἕνας δαιμονισμένος ἀέρας.

Ἡ Ζεϋνὲβ ἔβαλε τοὺς κουβάδες μπρὸς στὴν πόρτα καὶ βγῆκε στὴν αὐλή.

Ἀπ' τὸ μιναρὲ ὁ μουεζίνης καλοῦσε τοὺς χωρικοὺς νὰ προσευχηθοῦν.

Ὁ ἥλιος ἔκαιγε καὶ τὰ ζῶα στεκόντουσαν στὴ σκιὰ τοῦ τοίχου. Μερικὲς κότες μονάχα βρισκόντουσαν μπρὸς στὸ τζαμὶ τριγυρίζοντας ἕνα κόκορα ποὺ βαστοῦσε στὸ στόμα του ἕνα σπόρο σταριοῦ.

Ἄξαφνα μιὰ τραχειὰ φωνὴ ἀκούστηκε μέσ' τὴν ἡσυχία τοῦ πρωΐνοῦ:

— Ἐ! ἀγροφύλακα.....

Ἕνας χωροφύλακας μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμο καὶ τὸ μαστίγι στὸ χέρι κατέβηκε ἀπ' τὸ ἄλογο του. Ὅλοι βγῆκαν νὰ τὸν δοῦν. Παιδάκια μισόγυμνα στεκόντουσαν στὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου καὶ ἄλλα εἶχαν ἀνέβει στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν τους· τὰ περίεργα κεφάλια τῶν γυναικῶν ἔβγαιναν ἀπ' τὶς μισάνοιχτες πόρτες. Οἱ ἄντρες μαζεύτηκαν μὲ σεβασμὸ γύρω ἀπ' τὸ χωροφύλακα, κι' ὁ ἀγροφύλακας φρόντισε νὰ δώσῃ χόρτο στὸ ἄλογο του.

Ὁ χωροφύλακας προχώρησε καὶ κάθισε πάνω σ' ἕνα χαλὶ ποὺ ἦταν ριγμένο μπρὸς στὸ τζαμί· τοῦ ἔδωσαν καφὲ κι' ὅλοι περίμεναν νὰ μιλήσῃ. Ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὰ μεγάλη σιωπὴ ρώτησε τὸ δήμαρχο:

— Δὲ μαζέψατε ἀκόμη τὸ ὑπόλοιπο ἀπ' τοὺς φόρους;

Ὅλοι ἔτρεμαν κι' ὁ δήμαρχος τοῦ ἀπάντησε σιγά:

— Ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς θὰ πληρώσουμε τὰ χρέη μας στὴ συγκομιδή· τώρα δὲν ἔχουμε τίποτε....

Ὕστερα ὁ χωροφύλακας εἶπε πῶς εἶχε δουλειὰ στὸ γειτονικὸ χωριό, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα γράμμα, τόδωσε στὸ δήμαρχο ξανανέβηκε σ' ἄλογο του κι' ἔφυγε.

Ὅλο τὸ χωριὸ ἀνάσανε· ὁ δήμαρχος ἄνοιξε τὸ φάκελλο κι' ἐδιάβασε. Ὁ Χασὰν εἶχε πεθάνει στὴ μακρυνὴ χώρα καὶ ζητοῦσαν τοὺς κληρονόμους του. Ἄφηνε ἑβδομήντα ὀχτὼ πιάστρα κι' ἕνα πρόβατο!

Ὁ πατέρας τῆς Ζεϋνὲβ γύρισε στὸ φτωχικό του μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Ἡ Ζεϋνὲβ δὲν βάστηξε καὶ τὸν ρώτησε. Δὲν τῆς εἶπε ὅμως τίποτε καὶ τὴν ἀγκάλιασε ἐνῶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν πάνω στὰ λευκά του γένεια.

Ἡ Ζεϋνὲβ δὲν ἔμαθε ποτὲ τίποτε· φαντάζεται πάντα τὸν Χασάν της νὰ περιμένῃ γράμμα της καθισμένος πλάϊ σ' ἕνα πουρνάρι πάνω στὴ ζεστὴ γῆ, ἐνῶ ἕνας ἀνυπόφορος ἥλιος τοῦ καίει τὸ κεφάλι.

Μετφρ. **Π. Χ. Μεντζελοπούλου**